

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«بسمله» بازارفرینس کتیبه سنگ نوشت مسجد کبود تبریز به خط ثلث (۸۷۰ هجری قمری)

واژگان شهرسازی در ایران و مستندات قانونی آنها

تألیف:

دکتر مجید بهشتی روی

۱۴۰۳

سرشناسه:	بهشتی‌روی، مجید، -۱۳۳۸
عنوان و نام پدیدآور:	واژگان شهرسازی در ایران و مستندات قانونی آن‌ها / تالیف مجید بهشتی‌روی؛ ناظر علمی محمدرضا پورمحمدی.
مشخصات نشر:	تبریز: شورای اسلامی شهر تبریز، مرکز پژوهشها، انتشارات، ۱۴۰۴.
مشخصات ظاهری:	۶۴۲ ص.
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۸۸۵۲-۷۸-۲
وضعیت فهرست نویسی:	فیپا
موضوع:	برنامه‌ریزی شهری -- اصطلاح‌ها و تعبیرها City planning -- Terminology
شناسه افزوده:	پورمحمدی، محمدرضا، ۱۳۳۷ -
شناسه افزوده:	شورای اسلامی شهر تبریز، مرکز پژوهشها، انتشارات
رده بندی کنگره:	HT۱۶۶
رده بندی دیویی:	۳۵۷/۲۰۱۴
شماره کتابشناسی ملی:	۱۵۳۸۷۹۹۶
اطلاعات رکورد کتابشناسی:	فیپا

واژگان شهرسازی در ایران و مستندات قانونی آن‌ها

انتشارات

مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی
کلان‌شهر تبریز

rctabriz.ir

- مؤلف: مجید بهشتی‌روی
- ویراستار: مؤسسه اشراق
- ناظر علمی: محمدرضا پورمحمدی
- صفحه‌آرا: سهیلا یوسفی
- چاپ اول: بهار ۱۴۰۵
- شمارگان: ۵۰۰ نسخه
- چاپ و صحافی: ولیعصر
- شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۸۸۵۲۷-۸-۲
- قیمت: ۹۰۰ هزار تومان

- تبریز
- بزرگراه پاسداران
- کوی فرشته جنوبی
- ساختمان شورای اسلامی شهر تبریز
- تلفن: ۲۱۵۱۰۴۲۲ (۰۴۱)

© کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست

۷	مقدمه ناشر.....
۹	چکیده.....
۱۱	مقدمه.....
۱۵	واژگان و مفاهیم مورد استفاده در شهرسازی.....
۱۷	آ.....
۳۵	ا.....
۷۹	ب.....
۱۱۵	پ.....
۱۴۸	ت.....
۱۹۱	ث.....
۱۹۱	ج.....
۱۹۹	چ.....
۲۰۱	ح.....
۲۲۶	خ.....
۲۴۶	د.....
۲۶۰	ر.....
۲۷۹	ز.....

۲۸۷	ژ
۲۸۷	س
۳۳۵	ش
۳۶۴	ص
۳۶۶	ض
۳۷۴	ط
۳۹۵	ظ
۴۰۱	ع
۴۱۵	غ
۴۱۶	ف
۴۴۴	ق
۴۴۹	ک
۴۷۹	گ
۴۸۹	ل
۴۹۰	م
۵۸۴	ن
۶۱۳	و
۶۲۴	ه
۶۳۱	ی

۶۳۳ منابع و مأخذ

این پرسش که «چگونه با مسائلمان روبرو شویم؟» دلمشغولی مهمی برای مدیران، متولیان و نخبگان شهرهاست. کوشش‌های پدافند برای یافتن پاسخ‌های مطلوب به این پرسش اساسی، حتی اگر لزوماً به حل مسائل شهری ختم نشود، موجب رشد دانش شهری در جوامع مختلف شده است. جامعه شهری ایران نیز همپای تحولات جهانی، با دسته‌ای از مسائل روبروست که نمی‌توان آنها را انکار کرد یا نادیده گرفت یا حتی تعلیق نمود. گریزی از درگیری با این مسائل نیست و هرگونه تاخیر در درک و حل آنها، هزینه‌های جبران‌ناپذیری برای امروز و فردای ما تحمیل می‌کند.

در مواجهه با مسائل شهری، نخستین ضرورت، درک صحیح از مسائل است؛ درک صحیح یعنی اشراف بر زمینه‌ها، ابعاد و پیامدهای مسئله و نتیجه‌چنین درکی، طراحی درست صورت مسئله خواهد بود. واضح است که در فقدان صورت مسئله درست، راه‌های حل مسئله به روی ما بسته خواهد بود و جز اتلاف زمان و منابع، نصیبی نخواهیم داشت.

بر این اساس، سیاستگذاران شهری، می‌کوشند با بکارگیری شیوه‌های روزآمد و کارآمد در طراحی درست صورت مسائل شهری، نیروهای موجود و در دسترس را برای حل مسائل تجهیز کنند. پژوهش‌های شهری، معطوف به چنین رسالتی شکل می‌گیرند و تبدیل به رکن سیاستگذاری و مدیریت شهری می‌شوند. مطالعه تجربه‌های مدیریت شهری در ایران و سایر جوامع حکایت از این دارد که مدیریت‌های مطلوب، با پژوهش‌های مسئله‌محور و موثر پیوند دائمی دارند. این رویکرد، البته امروز از امری ویتروینی به ضرورتی انکارناپذیر تبدیل شده است و سیاستگذاران شهری، بی‌توجه به چنین ضرورتی، توفیق چندانی در گره‌گشایی و اعتلای شهرها نمی‌یابند.

مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی کلانشهر تبریز، به عنوان بازوی پژوهشی و کارشناسی نهاد مردمی شورای اسلامی شهر، رسالتی در همین مسیر بر دوش دارد. ارتباط مستمر با جامعه دانشگاهی، کارشناسان و پژوهشگران

حوزه‌های مختلف مدیریت شهری، ارجاع مسائل شهر به ایشان و دریافت پاسخ‌های راهگشا و موثر برای حل مسائل، زنجیره اقدامات مرکز را شکل می‌دهد.

بخشی از یافته‌های پژوهشی در قالب گزارش‌های کارشناسی، به صورت عمومی عرضه می‌شود. مخاطب این گزارش‌ها، سیاستگذاران، مدیران و افکار عمومی است. بخش دیگری از دستاوردهای پژوهشی، با هدف تولید ادبیات، تقویت دانش شهری و دامن زدن به گفتگوهای انتقادی، در قالب کتاب منتشر می‌شود. ارزش‌های پیدا و پنهان آثار مکتوب، بر کسی پوشیده نیست. ما امیدواریم مجموعه آثار منتشر شده توسط این مرکز، به پشتوانه نقد و نظر اصحاب فکر، صاحبان اندیشه و تجربه در امور شهری، سهمی در درک و حل مسائل و در نهایت، بهبود وضعیت و کیفیت زندگی شهری داشته باشد.

روح‌الله رشیدی

رئیس مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی کلانشهر تبریز

● چکیده

رشد شتابان شهرنشینی در ایران، لزوم انجام کار تخصصی برنامه‌ریزی برای اسکان و فراهم نمودن امکانات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شهرنشینان را سخت اجتناب‌ناپذیر نموده است.

کار تخصصی مطالعه، برنامه‌ریزی و طراحی توسعه شهرها با در نظر گرفتن احتیاجات اجتماعی و اقتصادی با هدف به حداقل رساندن مشکلات شهری و پاسخ‌گویی به نیازهای عمومی جمعیت شهری، آنچه به طور معمول در شهرسازی صورت می‌گیرد: طراحی، تقویت و تنظیم فضا به منظور ایجاد توسعه‌ای موزون است.

دانش آکادمیک جدید شهرسازی در ایران دانشی جوان است که می‌کوشد با ارتباط و هماهنگی تنگاتنگ با برنامه‌ریزی منطقه‌ای، طراحی شهری، مدیریت شهری و برنامه‌ریزی مسکن، زمینه‌های رشد و تعالی را فراهم نموده و با تربیت متخصصین امر به بررسی کلیه تحولات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فیزیکی شهرها پرداخته و تلاش نماید که روابط موجود در شهرها را در قالب یک نظام هماهنگ، مدیریت و سازمان‌دهی نماید.

انجام این مهم بی‌شک مستلزم توسعه مستمر دانش برنامه‌ریزی شهری و شهرسازی و ایجاد نگرش جامع و سامان‌یافته در مورد شهر و شهرسازی در کشور است. در راستای نیل به آن سو، کتاب واژگان شهرسازی در ایران می‌کوشد با ارائه مجموعه‌ای جامع از واژگان مصوب شهرسازی در کشور، با نگاهی جامع به تعاریف و مفاهیم، گامی هرچند کوتاه در راه توسعه دانش شهرسازی کشور برداشته و فرهنگ جامع شهرسازی کاربردی را با ارائه تعاریف پرکاربرد در عرصه شهرسازی در اختیار متخصص شهرسازی کشور به‌عنوان سیاست‌گذار و مدیر متخصص، قرار دهد.

شایان ذکر است که تحقیق با هدف، تدوین کتاب راهنمای جامع تعاریف و مفاهیم شهرسازی در کشور آغاز گردیده است و تلاش دارد با بهره‌گیری از مطالعه اسنادی، کلیه منابع قانونی، واژگان شهرسازی را احصاء نماید. بی‌شک این مجموعه از نقص و کاستی مبرا نبوده و تکمیل آن در تجدید چاپ‌های آتی، موجب تحقق کامل هدف موردنظر خواهد بود.

شهرسازی چیست و شهرساز کیست؟ شهرسازی به مفهوم مداخله و تنظیم فضا و فعالیت به منظور بهبود کیفیت زندگی ساکنان است که شامل مجموعه روش‌ها و تدابیر ارزشمند و مفیدی است که متخصصین امور شهری به وسیله آن‌ها شهرها را بهتر می‌سازند، به شهرسازی یا علم تنسيق شهرها شهرت دارد. یا شهرسازی عبارت است از مطالعه طرح‌ریزی و توسعه شهرها با در نظر گرفتن احتیاجات اجتماعی و اقتصادی با توجه به حداقل رساندن مشکلات شهری و پاسخ‌گویی به نیازهای عمومی جمعیت شهری. در نگاهی دیگر شهرسازی را می‌توان دانشی تلقی کرد که تلاش دارد رابطه‌ای متعادل بین «انسان»، «فعالیت» و «فضا - مکان» ایجاد نماید. تحقق این تلاش، بدون «برنامه‌ریزی» میسر نیست؛ در حقیقت شهرساز، متخصص طرح و برنامه‌ریزی شهری است که می‌کوشد با نیک‌اندیشی در رابطه دو پدیده محیط و انسان به ایجاد رابطه‌ای منطقی بین انسان و محیط زیست کمک نماید. شهرسازان در زمینه مسائل شهرسازی، در دو رشته تخصصی اصلی برنامه‌ریزی شهری (Urban Planning) و طرح‌ریزی شهر (Urban Design) ایفای نقش می‌پردازند.

لذا شهرسازان در رابطه با انجام فعالیت کارشناسی در رشته شهرسازی، به لحاظ الزام شهرداری‌ها و شهروندان به رعایت ضوابط و مقررات شهرسازی به منظور ساماندهی بافت‌های شهری و رشد منظم شهری، در صورتی که تخلفی روی دهد یا اختلافی در تفسیر ضوابط یا مفاد طرح‌های شهری به وجود آید، کارشناسان رسمی دادگستری در رشته شهرسازی باید اظهارنظر نمایند.

اظهارنظر علاوه بر تحصیلات مرتبط مستلزم تسلط کافی بر منابع علمی، مقررات و ضوابط قانونی و نیز داشتن دیدگاه جامع و ذهن منسجم در خصوص مباحث شهرسازی و استدلال استادانه کارشناسی است. انسانی که ذهن منسجم دارد، می‌تواند تفکر کند، مهارت در گفتار و نظر کسب نماید و نظر بدهد با استدلالاتی استادانه. نظراتی قدرتمند که در

بهترین شکل اقتدار، نفوذ، احترام، لیاقت و موفقیت را متوجه کارشناس خواهد نمود.

لذا کارشناسان باید تلاش نمایند: از خودشان انسان‌هایی منسجم، معقول، آشنا به مقررات، دانشمند، صاحب نظر، مستدل و عاقل بسازند و این ممکن است با مطالعه و تحقیق و صرف وقت و زمان و تبدیل شدن به یک منبع انسانی الهام‌بخش.

با این هدف، این تحقیق با هدف تقویت مبانی نظری و ادبیات موضوع آغاز شده است. در چنین فرآیندی، باید درباره هر مفهوم و واژه‌ای سه پرسش چستی، چرایی و چگونگی پاسخ داده شود. واژه‌ها کلمات، الفاظ و مفاهیمی با دو یا بیش از دو حرف هستند؛ که اندیشه ما صرف نظر از نوع آن، با آن‌ها تغذیه می‌شود. مفاهیم طبقات ذهنی هستند و ضمن فراهم آوردن امکان تعمیم، امکان پیوند خوردن تجارب و اشیاء، باعث کارایی حافظه شده و نشانه‌هایی در مورد طرز واکنش به ما نشان می‌دهند.

با این مقدمه در ادامه با طرح متجاوز از ۳۷۰۰ مورد واژه با مفهوم قانونی مورد استفاده آن‌ها در شهرسازی آشنا خواهیم شد. تا اندیشه خود را بسط و گسترش دهیم. واژگان شهرسازی در ایران، فرهنگ لغات شهرسازی، لغت‌نامه شهرسازی یا فرهنگ‌نامه شهرسازی است که در آن معانی قانونی واژه‌های شهرسازی به ترتیب حروف الفبا گردآوری شده است. این واژگان توسط مجموعه بزرگ مراجع تصویب‌کننده قوانین و واژگان قانونی در ایران که در ادامه معرفی می‌گردند، به تصویب رسیده‌اند و در نظام شهرسازی کشور فصل الخطاب سره از ناسره می‌باشند.

مراج و وضع قوانین و مقررات

قوه مقننه

قوه مجریه

قوه قضائیه

سایر مراجع

واژگان و مفاهیم مورد استفاده در شهرسازی

آ

۱. آب آشامیدنی: آب گوارایی است که عوامل فیزیکی، شیمیایی و بیولوژیکی آن در حد استانداردهای مصوب باشد و مصرف آن عارضه سوئی در کوتاه مدت یا درازمدت در انسان ایجاد نکند (هیئت وزیران (۱۳۷۱)، آیین نامه بهداشت محیط، ماده (۱).

۲. آب آشامیدنی (Potable Water): آبی که از مواد خارجی، به مقداری که ممکن است سبب بیماری شود یا اثر زیان آور بیولوژیک داشته باشد، پاک باشد و از نظر ترکیب شیمیایی و میکروبی با ضوابط استانداردهای آب آشامیدنی که از طرف مقامات مسئول و قانونی بهداشتی تعیین شده، مطابقت داشته باشد (هیئت وزیران (۱۳۷۲)، مصوبه لازم الاجرا بودن ضوابط مندرج در مقررات ملی تأسیسات بهداشتی از مجموعه مقررات ملی ساختمان ایران، ص ۴۴۷).

۳. آب بهداشتی: آب بهداشتی عبارت است از آب مصرفی که: ۱- به صورت تصفیه شده و کلرینه از طریق لوله کشی یا مستقیماً برداشت شود. ۲- از منابع بهسازی شده از طریق لوله کشی یا مستقیماً برداشت شود. ۳- از منابع غیر بهسازی شده پس از جوشاندن و کلرینه کردن استفاده شود (مرکز آمار ایران، سامانه ملی تعاریف و مفاهیم آماری، واژه استاندارد آماری بخش آب، فاضلاب و محیط زیست، دستگاه متولی شرکت مادر تخصصی آب و فاضلاب کشور).

۴. آب خاکستری: توصیه به بازیافت آب مصرفی ساختمان برای سایر مصارف (نظیر

آبیاری محوطه، استفاده در فلاش تانک ها، آب مصرفی برج های خنک کن، شستشو در مصارف غیر شرب) و تبدیل پساب آب خاکستری ساختمان به کمپوست فاضلاب (دستورالعمل ملاحظات طراحی با رویکرد ساختمان پایدار (۱۳۹۷)، توصیه های مربوط به آماده سازی اراضی).

۵. آبخیزداری یا ساماندهی حوضه آبریز (Watershed Project): عملیاتی که برای بهبود و ایجاد پوشش گیاهی به منظور حفاظت خاک انجام می شود و شامل عملیات زراعی بهتر، تغییر در گردش زراعی و در بهره برداری فشرده از زمین، ردیف کاری، کشت روی خطوط تراز، جلوگیری از آتش سوزی، تنظیم چراگاه ها، نگرهانی آبگذرها، جنگل کاری، پر کردن آب روها، تثبیت شیب تپه ها و هرگونه اقدام مدیریتی یا بیولوژیکی دیگر برای تثبیت منابع طبیعی می باشد (سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور (۱۳۸۳)، فرهنگ واژگان نظام فنی و اجرایی، ص ۷۸).

۶. آب رسانی (Water Supply): تأمین، تصفیه، انتقال و توزیع آب برای مصارف خانگی و یا صنعتی را آب رسانی می گویند و حسب مورد شامل ایستگاه پمپاژ هم می شود (سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور (۱۳۸۳)، فرهنگ واژگان نظام فنی و اجرایی، ص ۸۴).

۷. آبرو (Gutter): آبرو سازه فلزی، بتنی یا با مصالح ساختمانی با دهانه کمتر از ۶ متر (در راستای محور مرکزی راه) برای عبور از روی آب است (معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور (۱۳۹۱)، آیین نامه طراحی هندسی راه ها، نشریه شماره ۴۱۵، ص ۱۴).

۸. آب زیرزمینی: آبی است که در زیر سطح زمین موجود می‌باشد (مرکز آمار ایران، سامانه ملی تعاریف و مفاهیم آماری، واژه استاندارد آماری بخش آب، فاضلاب و محیط زیست، دستگاه متولی شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران).
۹. آبشار (Water Fall): ریزش آزاد آب در اثر اختلاف ارتفاع ناگهانی در بستر رود یا نهر (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (۱۳۸۳)، فرهنگ واژگان نظام فنی و اجرایی، ص ۷۹).
۱۰. آب غیر آشامیدنی (Non Portable Water): آبی که برای آشامیدن، مصارف شخصی و پخت و پز، بهداشتی و مناسب نباشد (هیئت وزیران (۱۳۷۲)، مصوبه لازم‌الاجرا بودن ضوابط مندرج در مقررات ملی تأسیسات بهداشتی از مجموعه مقررات ملی ساختمان ایران، ص ۴۴۷).
۱۱. آب‌گشت (Boat Trip): (گردشگری) سفر آبی برای گذراندن اوقات فراغت (فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی (۱۳۹۰)، واژه‌های مصوب، شماره ۴۳۵۴۹/۱۰۴۷۸۲).
۱۲. آب‌های داخلی: این منطقه شامل خورها، خلیج‌ها و برخی شبه خلیج‌ها است که پیش از خط مبدأ قرار دارند و جزء آب‌های داخلی هر کشور محسوب می‌شوند دولت ساحلی بر بستر دریا، آب و فضای هوایی فراز آن حاکمیت کامل دارد (سازمان برنامه و بودجه (۱۳۹۴)، راهنمای ارزیابی راهبردی محیط‌زیستی طرح‌های عمرانی، ضابطه شماره ۶۹۰، کلیدواژه‌ها و اصطلاحات
- برنامه‌ریزی و ارزیابی راهبردی محیط‌زیست، ص ۲۳۲).
۱۳. آب‌های نامتعارف: کلیه آب‌هایی که غیر از اشکال معمول آب‌های سطحی و زیرزمینی شیرین وجود دارند مانند آب‌های شور و لب‌شور، آب حاصل از تصفیه فاضلاب، آب‌های سنگواره‌ای (فسیلی) و ژرف و آب حاصل از باروری ابرها (هیئت وزیران (۱۴۰۲)، آیین‌نامه اجرایی قانون حفاظت از خاک، ماده ۱).
۱۴. آپارتمان: نوعی از مالکیت محل‌های پیشه و سکنا یکی ساختمان که شامل دو قسمت مالکیت قسمت‌های اختصاصی و مالکیت قسمت‌های مشترک به استناد قانون تملک آپارتمان‌ها می‌باشد (مجلس شورای ملی (۱۳۴۳)، قانون تملک آپارتمان‌ها، ماده ۱).
۱۵. آپارتمان: آپارتمان، عبارت است از ساختمانی که دارای بیش از یک واحد مستقل برای سکونت، فعالیت اقتصادی و... باشد. در این نوع ساختمان؛ حیاط، پارکینگ، راهرو، راه‌پله و... غیر اختصاصی بوده و به صورت مشترک مورد استفاده قرار می‌گیرد (مرکز آمار ایران، سامانه ملی تعاریف و مفاهیم آماری، واژه استاندارد آماری بخش ساختمان و مسکن).
۱۶. آپارتمان (کاشانه) (Apartment-Flat): مجموعه‌ای از چند اتاق با سرویس بهداشتی به صورت مستقل که برای سکونت در نظر گرفته شده است. واحد مسکونی عمدتاً در یک تراز، واقع در یک ساختمان بزرگ‌تر (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (۱۳۸۳)، فرهنگ واژگان نظام فنی و اجرایی، ص ۶۹).

است (مرکز آمار ایران، سامانه ملی تعاریف و مفاهیم آماری، واژه استاندارد آماری بخش فرهنگ و هنر، دستگاه متولی سازمان اوقاف و امور خیریه).

۲۳. آتش نشان: فردی است آموزش دیده که وظیفه آتش نشانی را بر عهده دارد (مرکز آمار ایران، سامانه ملی تعاریف و مفاهیم آماری، واژه استاندارد آماری بخش سایر، دستگاه متولی سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور).

۲۴. آتش نشان حرفه‌ای: آتش نشانی است که آموزش های مقدماتی و تخصصی را فرا گرفته و در استخدام شهرداری / دهیاری می باشد (مرکز آمار ایران، سامانه ملی تعاریف و مفاهیم آماری، واژه استاندارد آماری بخش سایر، دستگاه متولی سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور).

۲۵. آتش نشان داوطلب: آتش نشانی است که آموزش مقدماتی را دیده و به صورت داوطلب بدون رابطه استخدامی تحت نظارت شهرداری / دهیاری، در امر آتش نشانی مشارکت می نماید (مرکز آمار ایران، سامانه ملی تعاریف و مفاهیم آماری، واژه استاندارد آماری بخش سایر، دستگاه متولی سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور).

۲۶. آتش نشانی: مجموعه طراحی، سازوکارها، تجهیزات، ساختمان‌ها یا سایر ساختارهایی که توسط شناسایی، خاموش یا محدود کردن آتش به منظور کاهش خطر برای اشخاص و اموال تدارک می شود (سازمان ملی استاندارد ایران (۱۳۸۸)، استاندارد ملی ایران، استاندارد

۱۷. آتریوم: یک فضای باز قائم که به دلیل ارتباط تعدادی از طبقات ایجاد و برای مقاصد به جز پلکان، آسانسور، پله برقی، داکت تأسیسات برقی و مکانیکی یا تهویه هوا به کار گرفته می شود (مقررات ملی ساختمان (۱۳۹۲)، مبحث سوم تعاریف، بند ۳-۱-۱)

۱۸. آتش بند: یک مانع فیزیکی که برای محدود کردن گسترش آتش در حفره های داخل و مابین عناصر تشکیل دهنده ساختمان، طراحی شده است (سازمان ملی استاندارد (۱۳۸۸)، استاندارد ملی ایران، استاندارد ۲-۷۵۶۴، محافظت در برابر آتش سوزی - واژه نامه).

۱۹. آتش سوزی: فرآیند احتراق که با پخش گرمای توأم با دود یا شعله یا هر دوی آن‌ها توصیف می شود (سازمان ملی استاندارد (۱۳۸۸)، استاندارد ملی ایران، استاندارد ۱-۷۵۶۴، محافظت در برابر آتش سوزی - واژه نامه).

۲۰. آتش سوزی: اشتعال خارج از کنترل مواد سوختنی که معمولاً با دود، حرارت یا نور همراه است (مرکز آمار ایران، سامانه ملی تعاریف و مفاهیم آماری، واژه استاندارد آماری بخش بهداشت، ایمنی و مددکاری اجتماعی، دستگاه متولی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی).

۲۱. آتش سوزی عمدی: آتش سوزی که با نیت سوء به وجود آمده باشد (سازمان ملی استاندارد (۱۳۸۸)، استاندارد ملی ایران، استاندارد ۱-۷۵۶۴، محافظت در برابر آتش سوزی - واژه نامه).

۲۲. آتشکده: مکان مذهبی که برای عبادت و انجام مراسم مذهبی زرتشتیان ایجاد شده

۳۱. آثار و پیامدهای بیرونی (Externalities):
 آن‌گونه پیامدهای طرح که هزینه و فایده آن عاید افراد ثالث می‌شود و هیچ دریافت و یا پرداختی بابت آن انجام نمی‌گیرد و از این رو تأثیر مالی ندارد و در حساب‌های مالی طرح منعکس نمی‌شود، پیامدهای بیرونی (یا خارجی، یا جانبی، یا فرعی و یا سرریز) طرح نام دارد. در تحلیل اقتصادی طرح، باید پیامدهای بیرونی را برحسب قیمت‌های اقتصادی برآورد و در محاسبات منظور کرد (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (۱۳۸۳)، فرهنگ واژگان نظام فنی و اجرایی، ص ۱۶۸).
۳۲. آدینه مهد: مهد کودکی است که توسط شخص حقیقی با مجوز سازمان بهزیستی کشور تأسیس شده و تحت نظارت آن و با همکاری ستاد اقامه نماز جمعه، از ساعت ۱۰ صبح تا ۱۴ بعد از ظهر روز جمعه به ارائه خدمات رفاهی به کودکان نمازگزاران می‌پردازد (مرکز آمار ایران، سامانه ملی تعاریف و مفاهیم آماری، واژه استاندارد آماری بخش بهداشت، ایمنی و مددکاری اجتماعی، دستگاه متولی سازمان بهزیستی کشور).
۳۳. آرام‌سازی ترافیک: مجموعه‌ای از اقدامات که اثرات منفی سرعت وسایل نقلیه موتوری را محدود کرده، رفتار رانندگان را متناسب با محیط اطراف تغییر داده و شرایط محیطی و ایمنی را برای عابران پیاده و دوچرخه سواران بهبود می‌بخشد (وزارت راه و شهرسازی (۱۳۹۹)، آیین‌نامه طراحی معابر شهری، بخش ۶، آرام‌سازی ترافیک، ص ۱).
۳۴. آرامگاه: (Tomb): (باستان‌شناسی) هر سازه مختص تدفین انفرادی یا جمعی
۲۷. آتش‌نشانی: فعالیت‌هایی که به منظور پیشگیری و اطفاء حریق و امداد و حفظ جان و مال مردم انجام می‌شود (مرکز آمار ایران، سامانه ملی تعاریف و مفاهیم آماری، واژه استاندارد آماری بخش سایر، دستگاه متولی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور).
۲۸. آثار تاریخی (Historical Relics): اشیاء و ابنیه‌ای که به علت گذشتن زمان طولانی بر آن‌ها، یک قوم به آن‌ها علاقه تاریخی پیدا کرده‌اند (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (۱۳۸۳)، فرهنگ واژگان نظام فنی و اجرایی، ص ۳۱۵).
۲۹. آثار دفاع مقدس: به هرگونه آثار ملموس منقول و غیرمنقول به‌جامانده از دوران دفاع مقدس که در حال حاضر در یادمان‌ها موجود است، مانند بناها، سنگرها، خاک‌ریزها، عوارض طبیعی، ادوات نظامی و... گفته می‌شود (ستاد کل نیروهای مسلح (۱۴۰۰)، آیین‌نامه حفاظت و مرمت یادمان‌های دفاع مقدس، ابلاغی رئیس و رئیس هیئت امنای بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس).
۳۰. آثار ملی ایران: کلیه آثار صنعتی و ابنیه و اماکنی که تا اختتام دوره سلسله زندیه در مملکت ایجاد شده اعم از منقول و غیرمنقول با رعایت ماده ۳ این قانون جزء آثار ملی ایران محسوب داشت و در تحت حفاظت و نظارت دولت می‌باشد (قانون حفظ آثار ملی (۱۳۰۹)، ماده اول).

از آن در نقاط معینی، میسر باشد. عبور عابر پیاده، دوچرخه، سایر وسایل نقلیه غیر موتوری و در مواردی عبور تمام یا بخشی از وسایل نقلیه تجاری ممنوع است (مرکز آمار ایران، سامانه ملی تعاریف و مفاهیم آماری، واژه استاندارد آماری بخش حمل و نقل و انبارداری).

۳۹. آزادراه: آزادراه به راهی گفته می شود که حداقل دارای دو خط اتومبیل رو و یک شانه حداقل به عرض سه متر برای هر طرف رفت و برگشت بوده و دو طرف آن به نحوی محصور بوده و در تمام طول آزادراه از هم کاملاً مجزا باشد و ارتباط آن‌ها با هم تنها به وسیله راه‌های فرعی که از زیر یا بالای آزادراه عبور کند تأمین شود و هیچ راه دیگری آن را قطع نکند (هیئت وزیران (۱۳۸۴)، آیین نامه راهنمایی و رانندگی، ماده ۱ و قانون ایمنی راه‌ها و راه‌آهن (۱۳۴۹) با اصلاحات و الحاقات بعدی، ماده ۱).

۴۰. آزادراه: راه شریانی بایکی از عملکردهای ذیل: الف جزئی از شبکه راه‌های ملی است. ب- ایجادکننده دهلیز سفرهای عبوری از کشور و داخل کشور است. ج- ارتباط بین مراکز استان‌ها و یا شهرهای بزرگ داخل کشور را برقرار می‌کند. با حداقل چهار خط عبور (دو عبور خط در هر طرف) که مسیرهای رفت و برگشت از هم جدا، دو طرف آن محصور و بدون تقاطع بوده و در آن دسترسی با کنترل کامل است. عبور پیاده، دوچرخه، سایر وسایل نقلیه غیرموتوری و در موردهایی عبور تمام یا بخشی از وسایل نقلیه تجاری ممنوع است (معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور (۱۳۹۱)، بند ۱-۲-۱- تعاریف

مردگان (فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی (۱۳۹۰)، واژه‌های مصوب، شماره ۱۰۴۷۸۲/۴۳۵۴۹).

۳۵. آرامگاه یادمانی (Mausoleum): (باستان‌شناسی) آرامگاهی بزرگ و باشکوه که در آن جسد در اتاقی بالاتر از سطح زمین قرار دارد (فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی (۱۳۹۰)، واژه‌های مصوب، شماره ۱۰۴۷۸۲/۴۳۵۴۹).

۳۶. آزادراه: دسته‌ای از تندرهای شهری که تمامی دسترسی‌ها و اتصال‌های آن کاملاً کنترل شده است (وزارت راه و شهرسازی (۱۳۹۹)، آیین‌نامه طراحی معابر شهری، بخش ۴ تندرهای و تبادل‌ها، ص ۴).

۳۷. آزادراه (Expressway): راهی است با حداقل چهار خط عبور که مسیرهای رفت و برگشت از هم جدا شده و بدون تقاطع هم سطح و دسترسی از حاشیه، ممنوعیت عبور پیاده، دوچرخه و سایر وسایل نقلیه غیرموتوری، ورود و خروج با زاویه کم و در موردهایی ممنوعیت عبور تمام یا بخشی از وسایل نقلیه تجاری (آیین‌نامه ایمنی راه‌ها (۱۳۸۴)، نشریه شماره ۱-۲۶۷، ایمنی راه، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (۱۳۸۳)، فرهنگ واژگان نظام فنی و اجرایی، ص ۷۱).

۳۸. آزادراه (Freeway): راهی است با حداقل چهار خط عبور (دو خط در هر طرف) برای عبور وسایل نقلیه موتوری که مسیرهای رفت و برگشت آن کاملاً از یکدیگر جدا، فاقد تقاطع‌های هم سطح بوده و ورود به آن و خروج